

Oriveden kaupungin ympäristölautakunnalle

Oriveden seudun luonnonsuojeluyhdistys ry:
Huomautus Eräpyhää koskevaan
maisematyölupahakemukseen

Drno 131/61.611/2015

Oriveden seudun luonnonsuojeluyhdistys ry on perehtynyt maisematyöluupahakemukseseen ja haluaa tuoda esiin seuraavaa:

Avohakkuualue

Maisematyöluupahakemuksessa esitetty avohakkuualue sijaitsisi rantakaavassa olevalla retkeily- ja ulkoilualueella (**VR**). Se on yli satavuotiasta kuusikkometsää jyrkähköllä rinnealueella, ja hakkuu avautuisi pääosin Längelmävedelle suuntaan Ristinselkä–Eräsalo–Enonselkä. Myös Ponsanselältä olisi paikoin suora näköyhteys Eräpyhän avohakkuualueeseen. Hakattu alue avautuisi osittain myös tielle, josta kuljetaan asunnoille ja loma-asunnoille. Alueen reuna ulottuisi osittain miltei peltoihin asti.

Avohakkuualueen kokonaisnousu olisi 20–45 metriä ja sen korkeus enimmillään olisi 40–55 metriä järven pinnasta mitattuna. Avohakkuun pinta-ala olisi hakemuksen mukaan 6,7 ha, kun hakemusalueen kokonaisala puolestaan on 11,7 ha. Avohakkuun osuus olisi siten hieman vajaat 60 % koko hakattavasta alueesta.

Harvennushakkuualue

Maisematyöluupahakemuksessa esitetty harvennushakkuualue sijaitsisi mm. rantakaavassa olevalla retkeily- ja ulkoilualueella (**VR**), uimaranta-alueella (**VV**) ja venevalkama-alueella (**LV-1**). Alue ympäröisi rannassa olevaa laavua. Maastossa sen sijainti olisi avohakkuualueen ja Eräpyhän luonnonsuojelualueeksi (**SL**) rauhoitetun alueen välissä laskeutuen Längelmäveden rantaan asti. Harvennushakkuualue rajoittuisi luonnonsuojelualueen etelä- ja itäreunaan; sen kaakkoisnurkkaan ja itärajaan.

Aluetta on jo aiemmin jossain määrin harvennushakattu ja sieltä on poistettu mm. arvokasta vanhaa lehtipuustoa. Vielä on kuitenkin löydettävissä mm. lehtometsää ja tervaleppäkorpea kosteikkoineen. Harvennushakkuussa keskimäärin peräti kolmannes puustosta hakattaisiin pois.

Alueen läpi kulkee retkeilyreitti, joka tulee luonnonsuojelualueen itäpäästä rinnettä alas rantaan ja edelleen rannan tuntumassa laavulle. Sitten reitti jatkuu luonnonsuojelualueelle palaten sieltä kierroksen tehtyään taas rinteen päälle.

Harvennushakkuu avautuisi rantaan asti Längelmävedelle suuntaan Ristinselkä–Eräsalo–Enonselkä. Alueelle olisi myös Ponsanselältä paikoin suora näköyhteys. Lähempänä harvennushakkuu avautuisi myös tielle, josta kuljetaan alueen loma-asunnoille. Uimaranta- ja venevalkama-alueet sijaitsisivat kokonaisuudessaan harvennushakkuuksi aiotulla alueella. Harvennushakkuu ympäröisi rannassa olevaa laavua.

Harvennushakkuualue nousisi Längelmäveden rannasta 25–60 metriä, jolloin kokonaisnousua olisi saman verran. Harvennushakkuun pinta-ala olisi hakemuksen mukaan 5,0 ha, mikä olisi runsaat 40 % hakkuualueen kokonaisalasta.

HAKKUIDEN VAIKUTUKSET

Retkeily ja ulkoilu

Koko hakkuualueen sijainti retkeily- ja ulkoilualueella (VR) olisi ongelmallinen. Väistämättä VR-alueen virkistysarvot tuhoutuisivat. Vanhasta metsästä katoaisi kaikki se monimuotoisuus, mikä on juuri omaleimaista yli 100-vuotiaalle kuusikko-metsälle. Avohakkuulla olisi vaikeata liikkua varsinkin silloin, kun pinnanmuodostus on vaativaa. Myös vanhan metsän visuaaliset ja emotionaaliset vaikutukset häviäisivät ja luonnonantimien käyttömahdollisuudet vaikeutuisivat.

Käsityksemme mukaan alueella voimassa olevan rantakaavan tarkoitus on mm. turvata tiettyjä asioita ja arvoja. On yleisesti tunnustettu, että VR-alue eroaa kaavaan merkitystä metsätalousmaasta. Sellaisia metsiä, joita ensisijaisesti käytetään virkistykseen tai suojeluun ovat esimerkiksi virkistyskäyttöön tarkoitettut kaupunkien lähimetsät.¹ Orivedenkin on turvattava mahdollisuutemme jatkaa lähiretkeilyä perheidemme ja isovanhempiemme kanssa kaupunkimme virkistysmetsissä.

On turvattava myös luontomatkailun mahdollisuudet, jotka heikkenisivät ratkaisevasti hakkuiden toteutuessa. Yhdeksi Pirkanmaan metsätalouden heikkouksista on pidetty luontomatkailun vetovoimatekijöiden huomiotta jättämistä.¹ Maakuntamme metsätalouden mahdollisuuksina on sen sijaan pidetty metsien monikäyttöä matkailu mukaan lukien.¹ Julkaisussa Pirkanmaan alueellinen metsäohjelma [Metsähallitus] todetaan kohdassa 'Metsien monikäyttö ja virkistys' mm. seuraavaa: "Kehitetään luontomatkailua ja turvataan metsien virkistyskäyttömahdollisuudet, ylläpidetään ja kehitetään Metsähallituksen ja kuntien omistamia lähivirkistysalueita."

Kaupunkimme Orivesi kuuluu Pirkanmaan kuntien omistamaan Pirkanmaan Virkistysalueyhdistykseen. Yhdistyksen omistama maa-alue sijaitsee Eräpyhän alueella. Yhdistyksen säännöissä mainitaan mm. että "Yhdistyksen tarkoituksena on turvata ja kehittää virkistys- ja retkeilymahdollisuuksia Pirkanmaalla. Toiminnassa otetaan huomioon paikallisen väestön viihtyvyys, peruselinkeinojen harjoittaminen, luonnon suojelu ja maisema-arvot."² Kaupunkimme VR-alueen hakkuut olisivat em. sääntöjen 2§:n tavoitteisiin nähden ristiriidassa. Seudullisesti tärkeän virkistysalueen luonne olisi muuttumassa merkittävästi.

Maisema

Hakkuutoimien lopputuloksena olisi väistämättä koko Eräpyhän alueen maisema-arvojen tuhoutuminen. Alueen suuret korkeuserot ja Eräpyhän hallitseva näkyvyys Längelmävedelle tekevät koko alueen maisemasta erittäin haavoittuvan. Esitettyjä hakkuita olisi mahdoton tehdä maisemaa tuhoamatta.

Kun luontomatkailua kehitetään myös vesistöjen tarjoamia mahdollisuuksia käyttäen, olisi Eräpyhän maiseman tuhoaminen anteeksiantamatonta. Eräpyhän aluekokonaisuudella on valtakunnallista merkitystä meidän jokaisen vapaalle retkeilylle ja luontomatkailulle. Eräpyhä on pohjoisen Längelmäveden ainoa yleisölle avoin merkittävä luontomatkailukohde. Hakkuut pilaisivat kokonaisuuden ja kokonaisuudesta muodostuvan vaikutuksen.

Myös ilmamaisemalla on yhä suurempi vaikutus paikalliseen imagoon. Visuaalinen aineisto on nykyisin lähes jokaisen helposti saatavissa; esimerkkinä olkoon internetissä Suomen Luonto-sivustolla julkaistu videokuvaus ”Upeaa ilmakuvaa Eräpyhän luonnonsuojelualueelta”.³ Valitettavasti upeita ilmakuvia olisi mahdotonta saada Eräpyhän alueelta hakkuiden jälkeen.

Luonnon monimuotoisuus eli biodiversiteetti

Hakkuiden myötä koko VR-alueen, ja tietyiltä osin jopa luonnonsuojelualueen, luontoarvot tuhoutuisivat ja niiden mukana myös alueella elävien uhanalaisten sekä muiden direktiivilajien elinympäristöt tuhoutuisivat. Tuho koskisi väistämättä myös harvennushakattavan alueen pienkohteita, kuten esim. lehtoaluetta ja ter-
valeppäkorpea (*Alnus glutinosa*). Korven kasveista esimerkiksi kevätlinnunsilmä (*Chrysosplenium alternifolium*) olisi vaarassa. Suomessa laji on harvinaistunut joutu-
tuen purojen perkauksista, kasvupaikkojen ojituksista ja myös metsänhoidosta.⁸ Hakemuksessa esitetyillä hakkuilla valitettavasti jatkettaisiin suuntausta, jossa ihmisten monimuotoisuuden arvostuksen lisääntymisestä huolimatta metsien monimuotoisuus vähenisi ja lajikato jatkuisi.¹

Luonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen on kuntien tehtävä.⁴ Vaatimusta olisi kaikkein vaivattominta toteuttaa juuri meidän (kaupunkilaisten) yhteisillä alueillamme. Eräpyhän alueelle lienee laadittu käyttö- ja hoitosuunnitelma, mutta sellaisen olemassaolosta ei ole mainintaa hakemusasiakirjoissa. Suunnitelma on otettava huomioon varsinkin näin herkällä alueella. Meidän Orivetemme ei voi millään perusteella sivuuttaa luonnon monimuotoisuudesta huolehtimisen velvoitetta.

Maakuntamme alueellisessa metsäohjelmassa mainitaan mm. ”Pirkanmaan toimijoille: Yhtenä kehittämistoimena maakunta-suunnitelmassa mainitaan luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja luonnonsuojelu. Maakuntasuunnitelma toimii

ohjenuorana viranomaisille, kunnille ja seutukunnille sekä muille maakunnan kehitykseen vaikuttaville toimijoille. Se auttaa suuntaamaan voimavaroja yhdessä määriteltyjen tavoitteiden toteuttamiseen.”¹ Tätä maakuntasuunnitelmassa mainittua kehystoimenpidettä on meillä Orivedelläkin toteutettava.

Ylipäänsä yhtenä koko maakuntamme metsätalouden uhkatekijöistä pidetään juuri biodiversiteetin köyhtymistä.¹ Juuri siksi Orivedenkin täytyy tunnustaa myös lajien uhanalaisuudet ja niiden elinympäristöjen erityisvaatimukset ja suojella näitä.

UHANALAISET JA DIREKTIIVILAJIT

Nisäkkäät

Merkittävin nisäkäs VR-alueella on liito-orava (*Pteromys volans*). Alue on ollut osa liito-oravien pesimäreviiriä 1980-luvulta lähtien.⁵ Pesimäreviiri ulottuu myös luonnonsuojelualueelle. Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on luonnonsuojelulain 49 §:n nojalla kielletty. Laji on Suomessa luokiteltu vaarantuneeksi (VU).

Liito-oravauroksen keskimääräinen elinpiiri on 60 ha ja naaraiden keskimäärin 8 ha.⁶ Pirkanmaan metsäkeskuksella on luontokohderekisteri, josta näkyvät esiintymät ovat mm. metsäsuunnittelijoiden käytettävissä.¹ Käsityksemme mukaan liito-oravan esiintyminen alueella ei kuitenkaan ole jostain syystä missään vaiheessa tullut esiin. Asiaan on heti reagoitava ja liito-oravareviiristä on tehtävä ilmoitus ELY-keskukselle. **Ympäristölautakunnan on lisäksi pyydettävä asiasta ELY-keskuksen lausunto ennen päätöksentekoa, myös alueella esiintyvän erittäin uhanalaisen valkoselkätikan vuoksi.**

Orivedenkin on ymmärrettävä voimassa olevaa rantakaavaa niin, että VR-alueella ei sallita sellaisia toimenpiteitä, jotka uhkaavat liito-oravan suojelua. Jos rantakaava on vanhentunut eikä em. suojelun tasoksi riitä VR-merkintä, niin se edellyttää kaavan muuttamista liito-oravalle edullisemmaksi.⁶

Toinen tärkeä nisäkäs on ilves (*Lynx lynx*), joka on uhanalaisuusluokituksessa vaarantunut (UH) laji.

Eräpyhä on ilveksen reviiriä, todennäköisesti myös lisääntymisaluetta.

Linnut

Alueella esiintyvistä lintulajeista erittäin uhanalainen (EN) laji on valkoselkätikka (*Dendrocopos leucotos*), jonka reviiriin alue on kuulunut vuodesta 1995 lähtien. Tuoreimmat lajihavainnot ovat syyskuulta 2015 kahdesta yksilöstä.⁵ Vaarantu-

neeksi luokiteltu laji (VU) puolestaan on mehiläishaukka (*Pernis apivorus*), jonka reviiri on hakattavaksi aiotulla alueella.

Euroopan Unionin lintudirektiivin liitteen 1 mukaisten lajit, joiden reviirit ovat hakkuun uhkaamalla alueella ovat mm. pohjantikka (*Picooides tridactylus*), harmaapäätikka (*Picus canus*), pikkusieppo (*Ficedula parva*) ja palokärki (*Dryocopus martius*). Luonto- ja lintudirektiivi edellyttävät sekä lajien että niiden elinympäristöjen suoje-
lua.⁷

YHTEENVETO

Käsityksemme mukaan maisematyölupaa ei voida edellä kerrotuista syistä myöntää eikä se ole laillisesti mahdollistakaan. Yksi maakuntamme metsätalouden heikkouksista on myös se, että asetettuja suojelutavoitteita ei ole saavutettu.¹ Metsätaloutemme mahdollisuuksia sen sijaan on mm. vapaaehtoisen suojelun lisääminen.¹ Oriveden on tehtävä johtopäätökset edellä mainituista tosiasioista ja toimittava niiden mukaisesti.

Suojelussa olisi jatkossa kiinnitettävä entistä enemmän huomiota olemassa olevien suojelualueiden lähellä sijaitseviin suojelua vaativiin kohteisiin ja suunnattava tiedottamista kunnille ja niiden päättäjille.¹

Jokainen perustettu suojelualue parantaa lajiston säilymistä ainakin paikallisesti. Suojelun vaikuttavuutta lisää perustettavien suojelualueiden kytkeytyneisyys sekä olemassa oleviin suojelualueisiin että monimuotoisiin talousmetsiin.¹

Oriveden seudun luonnonsuojeluyhdistys ry esittää tässä huomautuksessaan, että Oriveden kaupunki luopuu hakkuusuunnitelmistaan Eräpyhän alueella ja esittää ELY-keskukselle luonnonsuojelualueen laajentamista niin, että kaupungin omistama tila suojellaan kokonaan. Eräpyhä pitää suojella luonnonarvojen, merkittävän virkistyskäytön ja komeiden maisemien vuoksi. Eräpyhä tunnetaan hienona paikkana myös muualla kuin Orivedellä. Huolta alueen tulevaisuudesta kannetaan siten laajemminkin kuin vain Orivedellä.

Orivedellä 21.9.2015

Oriveden seudun luonnonsuojeluyhdistys ry

Timo Peltoniemi
sihteeri

Jyrki Heimonen
puheenjohtaja

Lähteet:

- 1 *Pirkanmaan alueellinen metsäohjelma, Metsähallitus*
- 2 <http://www.pirkanmaanvirkistysalueyhdistys.fi/yhdistyksensaannot>
- 3 <http://www.suomenluonto.fi/sisalto/videot/upeaa-ilmakuvaa-erapyan-luonnonsuojelualueelta/>
- 4 <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/ymparisto/ymparistonsuojelu/luonnonsuojelu/Sivut/default.aspx>
- 5 *Timo Laine, suunnittelija, Metsähallituksen luontopalvelut*
- 6 *Ympäristöministeriön kirje 9.11.2005: Liito-oravan huomioon ottaminen kaavoituksessa, YM/1/501/2005*
- 7 http://www.ym.fi/fi-FI/Luonto/Luonnon_monimuotoisuus/Lajien_suojelu/EUn_lintu_ja_luontodirektiivit
- 8 *Kuopion katoava kasvimaailma 2002, s. 144*

Eräpyhässä on ollut liito-oravan reviiri ainakin 1980-luvulta lähtien. Kuvassa liito-oravan ulostetta Eräpyhässä.